

Werkwijze Onderzoek

Publicatiedatum: 1 maart 2020

Hieronder vindt u een beschrijving van de manier waarop het Huis voor Klokkenluiders onderzoek verricht:

Onderzoek door het Huis voor Klokkenluiders

Onderzoek door het Huis voor Klokkenluiders kan betrekking hebben op een misstand en/of op de manier waarop een werknemer die het vermoeden van de misstand heeft gemeld, behandeld is door de werkgever.

Het Huis voor Klokkenluiders doet in beginsel onderzoek op verzoek van een (ex-) werknemer, of van personen die anders dan uit een dienstbetrekking werk voor een organisatie verrichten of hebben verricht. Denk bijvoorbeeld aan zelfstandigen, stagiairs of vrijwilligers.

Onderzoek door het Huis voor Klokkenluiders is gebaseerd op een feitenreconstructie aan de hand van ingediende stukken en getuigenverklaringen en wordt onafhankelijk en objectief uitgevoerd. Dat betekent dat het Huis zelfstandig op basis van de verzamelde onderzoeksgegevens tot een eigen afgewogen oordeel komt. De doorlooptijd van een onderzoek is afhankelijk van de aard en omvang van het onderzoek. In het algemeen streeft het Huis ernaar om het onderzoek binnen een jaar af te ronden.

Uitgangspunten

Misstandonderzoek en bejegeningsonderzoek

Het Huis voor Klokkenluiders kan onderzoek doen naar een misstand en/of naar de manier waarop de werkgever de meldende werknemer van de misstand heeft behandeld. In het laatste geval spreken we over een *bejegeningsonderzoek*.

Bij een misstandonderzoek wordt er een onderscheid gemaakt tussen de (ex-)werknemer als *melder* en zijn verzoek als *melding*. Dit betekent dat de melder met het doen van een verzoek tot onderzoek het 'eigenaarschap' van de in de melding beschreven problematiek uit handen geeft aan het Huis. Hoewel hij er belang bij kan hebben dat er onderzoek wordt gedaan naar de misstand, staat de misstand zelf in beginsel los van degene die hem meldt.

Dit onderscheid tussen melder en melding is van belang voor uitoefening van de maatschappelijke taak van het Huis en voor het onafhankelijk kunnen uitvoeren van onderzoek. Bij een bejegeningsonderzoek ligt dat vaak anders. In dat geval is een melder namelijk een direct belanghebbende. Dat vereist een andere (en op onderdelen meer betrokken) rol van de melder. In het onderdeel "Onderzoek in de praktijk" leggen we deze verschillen nader uit.

Geen belangenbehartiging, wel oog voor ongelijke verhoudingen

Het gaat bij een onderzoek door het Huis voor Klokkenluiders niet om belangenbehartiging van één partij. De bij het onderzoek betrokken partijen hebben geen (beslissende) zeggenschap over de invulling, reikwijdte en uitkomsten van het onderzoek. Het Huis voor Klokkenluiders voert de regie en heeft bij het onderzoek een kritisch oog voor de mogelijk ongelijke verhoudingen tussen de betrokkenen. Een werkgever beschikt doorgaans namelijk over meer expertise, machtsmiddelen, slagkracht en uithoudingsvermogen dan zijn werknemer.

Menselijke maat en transparantie

De menselijke maat geldt voor alle betrokkenen bij een onderzoek. Een onderzoek kan immers veel impact hebben op (ex-)werknemers die een onderzoek willen instellen, en ook op (personen binnen) organisaties. De onderzoekers van het Huis hebben daarom oog voor de menselijke maat, zónder daarmee partijdig te worden.

Duidelijke en transparante communicatie over het onderzoeksproces richting de betrokken partijen is daarbij belangrijk. Tijdens het misstandonderzoek draagt het Huis er daarom zorg voor dat de melder en de werkgever regelmatig op de hoogte worden gebracht van de voortgang van het proces.

Onderzoek in de praktijk

Ontvankelijk of niet

Het Huis beoordeelt of een verzoek voldoet aan de wettelijke eisen en of het tot een onderzoek kan leiden. Deze beoordeling wordt de ontvankelijkheidstoets genoemd. Het gaat daarbij onder meer om de vraag of er sprake is geweest van een maatschappelijk belang, een melding bij de werkgever, of er genoeg grond is voor een vermoeden van de misstanden of er een rol is weggelegd voor een andere instantie, zoals een toezichthouder of een inspectie.

Als het Huis beslist dat het verzoek ontvankelijk is, en het tot een onderzoek zal leiden, dan informeert het Huis de melder. Het Huis informeert ook de werkgever over het onderzoek, en (na overleg en met instemming van de melder) over de identiteit van de melder.

Twee typen onderzoek

De twee typen onderzoeken die het Huis voor Klokkenluiders uitvoert - misstandonderzoek en/of bejegeningsonderzoek – worden grotendeels op dezelfde manier uitgevoerd. Toch zijn er enkele belangrijke verschillen, die vooral te maken hebben met de relatie tussen de melder en de onderzoeksvragen.

Misstandonderzoek

Onderzoek naar een misstand kent een aantal belangrijke stappen:

1. **Procedureel gesprek:** de melder en de werkgever worden bij de start van een onderzoek apart uitgenodigd voor een procedureel gesprek. Tijdens dit gesprek licht het Huis het proces van het onderzoek toe, inclusief de beoogde startdatum. Van dit gesprek wordt een verslag gemaakt, dat wordt toegevoegd aan het onderzoekdossier.
2. **Het bepalen van de onderzoeksvragen:** na de procedurele gesprekken en het bestuderen van de toegestuurde informatie stellen de onderzoekers de concept-onderzoeksvragen op. Deze worden voorgelegd aan de werkgever en *in beginsel* ook aan de melder van de misstand, met het verzoek om een reactie hierop. Hierna stellen de onderzoekers de definitieve onderzoeksvragen vast.
3. **Uitvoering:** om te komen tot de informatie die nodig is voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen, hebben de onderzoekers van het Huis een aantal bevoegdheden: het verzoeken om inlichtingen en stukken, het oproepen en horen van getuigen, het inschakelen van deskundigen voor specifieke werkzaamheden (of deze horen als getuige) en een onderzoek ter plaatse instellen (alleen in de publieke sector). Deze bevoegdheden gaan in beginsel gepaard met een verplichting tot medewerking.
4. **Feitenrelaas:** het misstandonderzoek leidt tot een zogenaamd feitenrelaas, waarin de relevante feiten met betrekking tot onderzoeksvragen staan beschreven. Het feitenrelaas rond een misstandonderzoek wordt in beginsel alléén voorgelegd aan de werkgever waar de misstand zou hebben plaatsgehad. De werkgever wordt daarbij in de gelegenheid gesteld om zijn zienswijze te geven op de volledigheid en juistheid van de beschreven feiten. De werkgever heeft in beginsel vier weken de tijd om te reageren op het feitenrelaas.
5. **Conceptrapport:** op basis van het feitenrelaas wordt het conceptrapport opgesteld. In deze fase krijgen zowel de werkgever als de melder vier weken de tijd om schriftelijk te reageren op het conceptrapport. Zowel voor het feitenrelaas als voor het conceptrapport geldt een geheimhoudingsplicht voor beide partijen.
6. **Eindrapport:** tot slot wordt het (concept)rapport geanonimiseerd, vastgesteld door de bestuurder Onderzoek van het Huis voor klokkenluiders en gepubliceerd op de website voor het Huis voor Klokkenluiders. De melder en de werkgever krijgen beiden een *hard copy* van het eindrapport toegestuurd. Over het eindrapport wordt ook een persbericht opgesteld.

Bejegeningsonderzoek

Zoals aangegeven zijn er enkele verschillen tussen het uitvoeren van een misstandonderzoek en een bejegeningsonderzoek. Dat heeft ermee te maken dat bij een bejegeningsonderzoek, de (behandeling van de) melder zelf het hoofdonderwerp van het onderzoek vormt. Bij een misstandonderzoek draait het om de misstand, dus los van wie hem heeft gemeld.

Bij een bejegeningsonderzoek wordt de melder daarom net als de werkgever betrokken het opstellen van de (concept-)onderzoeksvragen, en wordt de melder ook in de gelegenheid gesteld om suggesties te doen over te horen getuigen. Bij een misstandonderzoek kunnen de onderzoekers hiervan afzien als het belang van het onderzoek of het maatschappelijk belang zich hiertegen verzet.

Ook het eerdergenoemde feitenrelaas wordt bij een bejegeningsonderzoek altijd aan de melder gestuurd, met het verzoek om een reactie op de volledigheid en juistheid van de beschreven feiten.

Tot slot kan een melder na de start van een bejegeningsonderzoek zijn verzoek tot het onderzoek alsnog intrekken. In het geval van een bejegeningsonderzoek willigt het Huis voor Klokkenluiders dat verzoek tot intrekking in beginsel in.